

İletişim Araçlarında Hızlanma Olgusu: Telgraf ve Twitter’ın Dromolojik Çözümlemesi

Eyüp Al

Öz: Teknoloji, dünyayı belirli bir biçimde yaşamayı ve kavramayı sağladığı için toplumsal alandan soyutlanabilir bir nitelik arz etmemektedir. Gün geçtikçe toplum ve teknoloji arasındaki etkileşimin arttığı varsayımından hareket edildiğinde, toplumsal süreçlerin ve olguların teknoloji zemininde ele alınması kaçınılmaz bir durum yaratmaktadır. Bu nedenle çalışmada bir süredir tecrübe edilmekte olan “hız” olgusu telgraf ve Twitter özelinde ele alınmakta olup, söz konusu olgu Paul Virilio’nun kavramsallaştırdığı “dromoloji” ekseninde teknolojik determinist bir okumaya tabi tutulmaktadır. Öncelikli olarak seçilen araçların kullanıldıkları dönemlerde yaşamı nasıl ve hangi ölçülerde hızlandırdıkları neden sonuç ilişkisi bağlamında izah edilmektedir. Söz konusu nedensellik bağlamı açıklanırken formun, içeriğin yerini nasıl aldığı da incelenmektedir. Ayrıca makalede, telgraf ve Twitter arasında tüm tarihsel bağlamı aşan “ideolojik” bir ortaklığın hız ekseninde kurulabileceği iddia edilmektedir. Hızlanma olgusunun teknolojik determinizme ve Virilio’ya göre “araçların” doğal sonucu olarak ele alındığı bu makalede, Virilio’nun dromoloji kavramının ve teknolojik determinizmin sınırlarını aşmadan nitel karşılaştırmalı tarihsel bir analiz gerçekleştirilmektedir. Tüm bu analizler ve incelemeler çerçevesinde hızın iletişim araçları üzerinden gündelik hayatı belirlediği, içeriği akışkan hale getirdiği ve coğrafyayı önemsizleştirdiği iddia edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hız, dromoloji, Paul Virilio, teknolojik determinizm, telgraf, Twitter.

Abstract: Due to how technology enables experiencing and comprehending the last centuries of the world in a certain way, abstracting it from the social sphere is not possible. Considering the assumption that the interactions between society and technology increase daily creates an inevitable situation where social processes and phenomena are handled on the basis of technology. For this reason, the study discusses the phenomenon of speed in the contexts of the telegraph and Twitter and subjects this phenomenon to a technological determinist reading along the axis of dromology as conceptualized by Paul Virilio. Speed is explained in the context of the cause-and-effect relationship regarding how and the extent to which the tools that are chosen primarily accelerate life during the periods in which they are used. While explaining the context of this causality, the study also examines how form replaces content. In addition, the article claims that an ideological partnership between telegram and Twitter that exceeds the entire historical context can be established along the axis of speed. This article considers the phenomenon of speed as a natural consequence of technological determinism according to Virilio; the study also carries out a qualitative comparative historical analysis within the limits of Virilio’s concept of dromology and technological determinism. Within the framework of all these analyses and examinations, the study claims speed to determine daily life through communication tools, to make content fluid, and to trivialize geography.

Keywords: Speed, dromology, Paul Virilio, technological determinism, telegraph, Twitter.

 Arş. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi. eyup.al@marmara.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0003-1201-6299>

 © İlmî Etüdler Derneği
DOI: 10.12658/M0679
insan & toplum, 2022; 12(3): 193-219.
insanvetoplum.org

 Başvuru: 20.09.2021
Revizyon: 25.12.2021
Kabul: 27.04.2022
Online Basım: 30.06.2022

Giriş

Bu çalışmada Paul Virilio'nun dromoloji kavramsallaştırması merkeze alınarak telgraf ve Twitter arasında hız ekseninde bir ilişki kurulabilir mi sorusuna cevap aranmaktadır. Bunun yanı sıra tarihsel açıdan aralarında iki yüzyıla yakın bir zaman dilimi olmasına rağmen iki iletişim aracı arasında kavramsal düzeyde bir karşılaştırmanın yapılabileceği bu makalede cevabı aranan bir diğer araştırma sorusudur. Hız ekseninde yapılan bu karşılaştırma ile "araçlar" merkeze alınarak her iki iletişim aracı arasındaki devamlılıklar ve kopuşlar nitel bir yöntem olan karşılaştırmalı tarihsel yaklaşım ekseninde incelenmektedir. Çalışmada araçlar yalnızca hız bağlamında karşılaştırılmış olup, araçların teknolojik farklılıklarına hız ile bağlantılı olduğu müddetçe değinilmektedir. Telgrafın ve Twitter'ın karşılaştırmalı bir biçimde ele alınmasının nedeni tarihsel açıdan çok farklı dönemlerde var olan iki iletişim aracı arasında özellikle form ve içerik ilişkisi ile hız açısından bir benzerliğin kurulabileceğini iddia etmektir.

Burada asıl amaç, aralarındaki büyük zamansal farklılıklara rağmen ve birbirlerinden birçok noktada ayrılan iki aracı Virilio'nun dromoloji kavramı etrafında analiz ederek bir benzerliğin kurulup kurulamayacağını araştırmaktır. Virilio'nun dromoloji kavramsallaştırmasının tercih edilme nedeni ise hızı hem modern dönemin ayırt edici bir unsuru olarak ele alması hem de inceleme alanı/biçimi haline getirmesidir. Virilio için hız özne konumundadır ve diğer toplumsal olgular ya da süreçler bundan etkilenmektedir. Bu makalede de hızın Viriliocu konumundan hareketle ve teknolojik determinizmin sınırlarını aşmadan iletişim araçlarının benzer biçimde neden olduğu toplumsal sonuçlara odaklanılmaktadır. Şüphesiz çalışma boyunca iki araç arasında ele alınabilecek pek çok farklılık vardır. Örneğin internet temelli bir uygulama olan Twitter, bireylerin keyfi kullanımına ve müdahalesine açık bir içerik sunarken¹ telgraf, iki merkez arasında aktarım sağlamak ve bireylerin müdahalesine imkân tanımayan katı ve teknik bir yapı arz etmektedir. Nitekim telgraf merkezlerinde bulunan uzman kişiler tarafından mesajların kodlandığı ve diğer merkezlere dağıtıldığı bir durum Twitter için geçerli değildir. Dolayısıyla bu çalışmayı diğer çalışmalardan farklı ve ayırt edici kılan nokta, her iki iletişim aracı arasında var olan farklılıklara çok az değinmekle birlikte, iki araç

1 Yeni medya düzeniyle birlikte açığa çıkan ve kullanıcının/izleyicinin/alımlayıcının da üretim sürecine dahil olduğu yeni bir durum söz konusudur. Yeni medya alanında üretim sadece belirli ekipler ve gruplar tarafından gerçekleştirilmediği için "kullanıcı tarafından oluşturulan içerik"lerin (user generated content) baskın hale geldiğini söylemek mümkündür. Twitter da bunun en iyi örneklerinden birini oluşturmaktadır. Ancak bu çalışmada kullanıcının üretim sürecine dahil olması sadece içeriğin üretim ve dağıtım hızının artışı ile ilişkili bir biçimde ele alınmaktadır.

arasında hız bağlamında benzerlik ilişkisi kurmanın mümkün olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte teknolojik determinizm uzun yıllardır literatürde yok sayılan ve zenginleştirilmesi noktasında adım atılmayan bir perspektife dönüşmüştür. Bu çalışmada ise teknolojik determinizm, karşılaştırmalı tarihsel analizle birlikte ele alınarak hız meselesinin farklı toplumsal çıktılarına da değinilmektedir. Böylece teknolojik determinizmin kalıpları bir nebze de olsa genişletilerek literatüre hız eksensli çalışmalar noktasında katkı sağlanmaya çalışılmaktadır.

Makalede tercih edilen terimlere gelince iletişim aracının taşıdığı unsura bilgi, enformasyon, mesaj ya da haber denilmeyerek “içerik” terimi tercih edilmektedir. Bu kullanımın tercih edilme nedeni, terimi sahip olduğu bağlamdan uzaklaştırarak kategorik düzeyde bir anlama referans verebilmektir. Mesela haber denildiğinde gazetecilik alanına yakınlaşılırken insanların yaşamakta olan herhangi bir olay hakkında bilgilendirilmesi ifade edilmektedir. Mesaj ise belirli bir kaygıyla ve amaçla karşı tarafa iletilmek istenen içeriğe işaret etmektedir. Ancak tek başına “içerik” terimi kullanıldığında tüm bu anlamlardan soyutlanmış, ne olduğu hakkında bilgi sahibi olunamayan ve her türlü konuya sahip olabilecek bir “şey” den bahsedilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada içerik, tüm iletişim araçlarında ortak olan ve her türlü dini, kültürel, politik ve ideolojik değişkene rağmen değişmeyen bir anlama/öze işaret etmektedir.

Burada içeriğin toplumsal bağlardan soyutlandığı ve aracın mesaj haline geldiği teknolojik determinizm görüşü gündeme gelmektedir. Kısaca teknolojik determinizm ve “araç mesajdır” (McLuhan, 1994, s. 7) perspektifine uygun biçimde her türlü içerik, toplumsal bağlarından soyutlanmaktadır. Bu bakış açısının kuramsal zeminini McLuhan gibi Neil Postman’da bulmak mümkündür. Postman’a (2006) göre form, onun örnekleminde televizyona denk düşmektedir, her türlü içeriği soğurarak eğlenceyi merkeze almaktadır. Bu açıdan seçim çalışması için ekrana çıkan başkan adayları ile dinini yaymak için televizyon programı yapan vaiz arasında bir fark yoktur. Çünkü tüm figürler, enformasyonun eğlenceye dönüştüğü televizyon tarafından eşitlenmektedir.

Bu çalışmada içeriğin ideolojik, ekonomik, politik ya da kültürel açılardan kaynaklanan sorunlarına değinilmeyerek hızın formel açıdan dönüştürücü gücüne odaklanılmaktadır. Bununla birlikte hızlanmanın sadece iletişim alanında görülmediği ve gündelik hayatın her alanında yaşandığı bilinmesine rağmen, makale içerisinde meselenin sadece telgraf ve Twitter ile olan ilişkisi incelenmektedir. Çalışma boyunca yer yer hızın tarihsel ve toplumsal boyutlarına değinilmekte ve hızlanmanın ne anlama geldiği bütüncül bir biçimde anlaşılmaya çalışılmaktadır.

Bir olgu olarak hız, modern yaşama biçiminin asli unsurlarından biri olarak algılanmaktadır. Nitekim 20. yüzyılda iletişim ve ulaşım araçlarında yaşanan gelişmeler, 21. yüzyılda internetin gündelik hayatın her alanına sızmasıyla birlikte

yaşam hızlanmaya başlamıştır. Bu süreçte hız, teknolojik araçların “basit” bir sonucu olmadığı için gündelik hayatın tüm bileşenlerini belirli ölçüler içerisinde etkilemektedir. Bu nedenle makalede iletişim araçlarının hem bireysel hem de toplumsal ölçekte neden olduğu hızlanma karşılaştırmalı tarihsel yaklaşımla telgraf ve Twitter özelinde dromoloji kavramsallaştırması ekseninde incelenmektedir. Hız açısından tarihsel süreçteki ilk ve en büyük kırılmayı telgraf gerçekleştirdiği için öncelikli olarak telgrafa ve ardından Twitter’a odaklanılmaktadır. Her iki aracın da hız ekseninde içeriği önemsizleştirerek forma indirgediği iddia edilmektedir. Bu iddianın anlaşılabilmesi için teknolojik araçların toplumsal dönüşümlerini tarihsel açıdan anlamlandırmak gerekmektedir.

Teknoloji ve Toplum İlişkisinde Hızın Rolü

İletişim araçları gündelik hayatı etki altına alırken teknolojik gelişmeler de iletişim araçlarını pek çok noktada doğrudan dönüştürmektedir. Eskiden bir içeriğin aktarım/iletim hızı çok yavaşken, bugün artık çok daha iyi ve hızlı bir seviyede iletişimin kurulması mümkün hale gelmiştir. Örneğin Briggs ve Burke göre 16. yüzyılda atlarını değiştirerek ilerleyen özel kuryeler günde 125 mil yol gidebildiği için haberler ancak bu hızla iletilebilmekteydi. Normal kuryeler bir saatte 6 ile 8 mil arasında haber ve posta taşıyabilmekteydi. Roma’dan Milan’a 2-3 gün, Roma’dan Paris’e 20 gün ya da Roma’dan Londra’ya haber ulaştırmak 25-30 gün civarında sürmekteydi (Briggs & Burke, 2020, s. 79). Bu tarihsel durumun bugün pek bir karşılığı olmasa da dönemin koşulları içerisinde iletişimi sağlayan atın ve posta sisteminin zaman ve mekân sınırlılığını göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Hızlanma olgusunun toplumsal düzeyde temel olarak iki alanda görünür olduğunu söylemek mümkündür: iletişim ve ulaşım.

İletişim ve ulaşım teknolojilerinde yaşanan gelişmeler hızı sadece üretim ve dolaşım alanına değil, gündelik hayatın her alanına dâhil etmiştir. Üretim bandında çok kısa süreler içerisinde bir otomobil imal edilmektedir. Uçak, tren, internet ve cep telefonu gibi araçlarla mobilize bir yaşama geçilmektedir. Mobilize hayatın getirisi olan hız, zaman ve mekân ilişkilerini, toplumsal yaşamı ve üretim alanını belirli bir tempoya uymaya zorlamaktadır (Güngör, 2017, ss. 126-127). McLuhan’ın ifadesiyle yaşanmakta olan hızlanma sürecini küresel bir köy olarak nitelendirmek mümkündür. Çünkü bu köyde her şey aynı anda yaşanmaktadır (1994).² Birçok toplumsal, kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yansımaları neredeyse eşzamanlı bir hal almaktadır.

2 Genel olarak insanlar teknolojik araçların neden olduğu olumsuz sonuçları görmezden gelmektedir. Gündelik hayatı kolaylaştıran birçok uygulama ve çıktı ile teknolojinin neredeyse tartışılmaz bir konuma sahip olduğu görülmektedir.

Bu nedenden ötürü iletişim teknolojileri endüstri devriminden çok daha hızlı ve yaygın bir şekilde kabul görmektedir (Castells, 2010b). İletişim teknolojilerinin gün geçtikçe insan hayatında daha önemli bir yere sahip olması, Castells'in ifade ettiği gibi birçok olgunun, sorunun ya da çözümün anında küresel bir mahiyet kazanmasına ve kabul görmesine neden olmaktadır. Endüstri devriminin sonuçları farklı düzeylerde çok uzun yıllar içerisinde açığa çıkarken, iletişim teknolojileri hem kendisinin hem de içeriğinin etki gücünü anında artırmaktadır. Geçmişe kıyasla etkisini artıran hız, tarihsel, ekonomik ve politik şartları aşan küresel bir fenomene dönüşerek, herkesin aynı anda her şeyden haberdar olduğu küçük bir dünya yaratmaktadır.

İletişim teknolojilerindeki gelişmeler, özellikle cep telefonları, insanların bilgiye, eğlenceye ve her türlü ürüne ulaşabilecek güçlerini artırmıştır (MacEvoy, 1997). İletişim araçları her şeyin en kısa sürede gerçekleşmesine ve ulaşılabilir olmasına imkân tanırken, sosyal medya ve Twitter gibi birçok uygulama bunun en bariz örneklerini sunmaktadır.

Toplumsal açıdan yaşanan bu hızlanma, gittikçe tek bir an içerisine sıkışmaya neden olmaktadır. Bu bağlamda David Harvey, zamanın ana indirgenmesi ile yemek ihtiyacının fast-fooda dönüşmesi arasında bir ilişki kurmaktadır. İnsanın hareket edebilme imkânlarının artışı ise kullan at ürünler olan plastik bardaklar ve tabaklar üzerinden açıklamaktadır. 1960'larda ortaya çıkan bu kültür, sadece bir ürünün tüketimi anlamına gelmediği gibi belirli bir yaşama biçiminin, istikrarlı ilişkilerin ve her türlü nesnenin çöpe atılabildiği bir duruma neden olmaktadır. Tüketimin hızı açıkça hayatın her alanını etki altına almaktadır (Harvey, 1992, s. 286). Her ne kadar makalenin hızlanma ile olan ilişkisi iletişim araçlarıyla sınırlı olsa da hızın sadece iletişim alanıyla sınırlı olmadığı, toplumsal açıdan farklı boyutlara sahip olduğu görülmektedir. Yemek ve tüketim gibi diğer yaşamsal alanları da etki altına alan hız, iletişim ve ulaşım araçları ekseninde teknolojinin belirleyiciliğini her geçen gün artırırken insanın eylemlerini de ister istemez sınırlandırmaktadır. Teknolojinin etkinliğinin artışı ile insan, maruz kalan ve hıza yetişmeye çalışan bir pozisyonda konumlanmaktadır.

Egemenliğin makinelere geçtiği bir düzende hayatın ritmini ve temposunu belirleyen de makinelerin hızıdır. Zaman nitelik değiştirirken mevsimlerin art arda gelişi artık eşit parçalara bölünmüş mekanik bir yapı arz etmektedir (Avcı, 1999, ss. 60-61). Zamanın niceliğe dayalı bu yeni yapısı araçlar tarafından belirlendiği gibi insanın her türlü konum alışı da araçların etkisi altında gerçekleşmektedir. Virilio'nun (1990, ss. 85-86) ifadesiyle ulaşım ve iletişim araçlarının müthiş teknik ivmesi, toplumsal düzeni parçalamakta; yöneticiler ile kitleler arasında yeni bir hiyerarşi kurmaktadır. Bu durum karar vericilerin ve karar verme anlarının minyatürleşmesine ya da otomasyona

geçmesine neden olmaktadır.³ Dolayısıyla son yıllarda önemli mücadeleler hız sorunu, vektörlerin örgütlenmesi ve genişlemesi etrafında yaşanmaktadır.

Virilio açısından bu düzende hız, arzunun, üstünlüğün, verimliliğin ve performansın göstergesi olmaktadır. Yavaş ise hızın tam aksine eksiklik, aşağılık, güçsüzlük ve zayıflık anlamlarına gelmektedir (Gottschalk, 1999, s. 312). İnsanın yavaşça yaşama arzusu sekteye uğratılırken temposu yüksek eylemlere maruz bırakılmaktadır. Artık beklenilecek herhangi bir şey olmadığı gibi beklemenin de anlamı kalmamaktadır. Viriliocu perspektife göre yaşamı belirleyen ana faktörlerden bir tanesi olan hız, bireyin her türlü eylemini, beklentisini ve hayat görüşünü etki altına almaktadır. Hızın bu kadar güçlü bir biçimde açığa çıkmasına neden olan teknolojiyi, daha özelden ise iletişim araçlarını teknolojik determinist bir okumaya tabi tutmak mümkün görünmektedir.

Amaç ve Yöntem

Teknolojik determinizm özü itibariyle teknolojinin konumunu ve oynadığı rolü belirli tarihsel ve toplumsal şartlardan soyutlayarak teknolojiye öncelik atfeden bir yaklaşımdır. Teknolojinin toplumsal etkinlikleri belirleme gücü, ekonomiye, politikaya ve gündelik hayata kadar her alanda etkili olmaktadır. Genel itibariyle teknolojinin toplumsal eylemlerin önünde olduğu ve hatta onları belirlediği var sayılmaktadır. Bu yaklaşımın önde gelen isimleri Harold Innis, McLuhan, Jacques Ellul, Neil Postman, Jean Baudrillard ve Paul Virilio'dur.

Baudrillard teknolojik determinizmi kısaca “nesnenin hükümlanlığı” (2011) olarak açıklamaktadır. Küresel açıdan herkesi etkisi alan nesne/araç merkezli bu bakış açısı, hızı anlamlandırırken aracın doğasını ve neden olduğu etkileri de tartışmaktadır. Baudrillard açısından çağdaş düzende insan pasif kalmaktadır. Buna karşılık nesnenin insanı keşfettiği bir süreç yaşanmakta ve teknolojik araçlar kendi varlıklarını icbar etmektedirler. Öznenin her şeyi belirlediğini söylemek mümkün olmadığı gibi genel itibariyle bu ilişki tersine dönmüştür (Baudrillard, 1994, 2005, 2011). Nitekim artık nesne edilgen değildir. Çünkü nesne, birçok açıdan kontrolü ele geçirmekte ve özne hâkimiyetini kaybetmektedir (Baudrillard, 2003). McLuhan da benzer düşünceleri ifade eden ilk isimlerden biridir. Teknolojide aşırı derecede ileriye gidildiğinde insan

3 Virilio, demokrasinin hız tarafından dönüştürüldüğünü düşünmektedir. Çünkü hız hem bireysel hem de toplumsal karar alma süreçlerini etkileyerek demokrasinin yerini “dromokrası”nin almasına neden olmaktadır (Virilio, 2006). Politik açıdan beklemek ve karar verme süreçlerini uzatmak, acizlik göstergesi olarak değerlendirildiği için politik düzlem sonuna kadar değişerek demokratik olmaktan uzaklaşmakta ve dromokratik bir hal almaktadır.

kendi makinesinin yarattığı haline gelecektir. Aynı zamanda bu teknolojiler insanın çevresiyle yeni ilişkiler kurmasına da neden olacaktır (McLuhan & Powers, 1992). Araca ve onun doğasına çok büyük bir belirleyicilik gücü atfeden bu bakış açısına yönelik bazı eleştiriler de dile getirilmektedir.

Teknolojik determinizmde teknolojik gelişmelerin her şeyden kopuk bağımsız bir fanus içerisinde üretildiği ve üretilen bu gelişmelerin bireysel ve toplumsal koşulları belirlediği düşünülmektedir (Williams, 2004, s. 5, 130). Belirlenimci dil, herhangi bir ideolojik, kültürel, ekonomik, dini ve siyasal zemini yok sayarak tüm değişkenleri tek bir neden ile açıklamaktadır. Nabi Avcı da (1999) benzer eleştirileri McLuhan'ın düşüncesine yöneltilmektedir. McLuhan'a göre siyasal, toplumsal ve ekonomik değişimlerin ardında yazı, radyo ve televizyon gibi iletişim araçları yer almaktadır. Teknolojinin toplum üzerinde etkisi olmasına rağmen McLuhan'ın determinizmi siyasal, toplumsal ve ekonomik bağlamları görmezden gelmektedir (ss. 162-163).

Teknolojiyi insanlara dönük eylemlerde bulunan bir varlık olarak düşünen teknolojik determinizme göre karar verme yetileri teknolojinin elinde olduğu için tüm insani yönler ıskalanmaktadır. Hâlbuki teknoloji, insanlardan ve sosyal güçlerden bağımsız değildir. Teknoloji ve toplum ilişkisi dinamik bir süreç olduğu için tek bir tarafın belirleyiciliği söz konusu değildir (Chayko, 2017, ss. 29-30). Halbuki teknolojinin belirleyiciliğine atfedilen önem içerisinde toplumsal koşullardan tamamen bağımsızlaşma yoktur. Teknolojinin üretimi gerçekleştirildikten sonra, araçların çıktıları/etkileri tartışılmaya başlandığı için üretimin gerçekleştiği sosyal koşullar bu tartışmaya dahil edilmemektedir. Teknolojiyi var eden nedenler, toplumsal koşullar tartışmaya açılmaz ama teknolojinin sonuçları itibarıyla küresel bir etki yarattığı ve bu etkinin neredeyse benzer sonuçlara yol açtığı teknolojik determinizm tarafından iddia edilmektedir. Bu makalede de telgrafın, Twitter'ın farklı coğrafyalarda ve zamanlarda farklı insanlar tarafından kullanılmasının hız açısından temel bir farklılık yaratmadığı düşünülmektedir. Teknolojinin sosyal güçlerle kurduğu ilişkide çift taraflı olmaktansa baskın bir güce sahip olduğu ve içerikler tartışmaya açılmadığı takdirde aracın hızlanma bağlamında benzer bir tecrübeyi yarattığını görmek mümkündür. Bu nedenden ötürü incelemenin teorik çerçevesini teknolojik determinizm oluşturmaktadır.

Makalede klasik anlamda teknolojik determinist bir tavra yönelerek hem telgrafın hem de Twitter'ın farklı kullanım pratikleri yok sayılarak hız ekseninde ortak bir paydaya sahip olduğu iddia edilmektedir. Çalışma boyunca aracı kullanan kişiden ya da toplumdan bağımsız olarak araca odaklanılırken, teknolojinin küresel sonuçlarının kendi doğasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu bağlamda iki farklı iletişim aracı hem formel hem de nitel karşılaştırmalı tarihsel yaklaşımla birlikte hız ekseninde

incelenmektedir. Çalışmada telgraf ve Twitter hakkında ampirik kanıtlar sunmak ve nicel verilerden hareketle bir yargıya ulaşmak yerine, nitel bir analiz gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Makalede, Virilio'nun dromoloji kavramı eşliğinde telgraf ve Twitter arasında bir ilişki kurulabileceği iddia edilmekle birlikte ve belki de çok daha önemli bir biçimde tarihsel ve toplumsal açıdan farklı araçlar arasında yeni teorik ilişkilerin nasıl geliştirilebileceği ve ne gibi sonuçlara varılabileceği ele alınmaktadır. Bu makalede nitel bir yöntem olan karşılaştırmalı tarihsel analizden de beslenilmektedir.

Karşılaştırmalı tarihsel analizin üç boyutu vardır. Bunlardan birincisi ele alınan konunun herhangi bir milletle mi yoksa birçok milletle mi ilişkisi olduğudur. Analizin ikinci boyutunu zaman oluşturmaktadır. Tarihsel açıdan sadece geçmiş bir dönem mi, belirli bir zaman aralığı mı ya da yakın geçmiş mi incelemeye tabi tutulmaktadır. Analizin üçüncü boyutunu ise nicel ya da nitel olması oluşturmaktadır (Neuman, 2014). Bu makalede konunun bütünlüğü gereği çalışma herhangi bir milletle sınırlandırılmamakta, tarihsel olarak iki farklı dönem ele alınmakta ve nitel bir analiz gerçekleştirilmektedir.

Karşılaştırmalı tarihsel yönetime genellikle büyük ölçekli toplumsal değişimler söz konusu olduğunda başvurulmaktadır. Tilly (1998) açısından karşılaştırmalı tarihsel yöntem çok büyük toplumsal karşılaştırmalar gerçekleştirilirken kullanılmaktadır. Büyük yapısal değişimler bir toplumda gerçekleşirken, diğer toplumlarda neden o değişimlerin gerçekleşmediği ya da hangi değişimlerin yaşandığı karşılaştırmalı biçimde tartışmaya açılmaktadır.

Karşılaştırmalı yöntemde belirli olguların ya da sonuçların açığa çıkmasına neden olan ortak kodlar ve faktörler bulunmaya çalışılmaktadır. Dolayısıyla farklı tarihsel dönemlerin belirli kültürel, ekonomik ve diğer etkenlerle birlikte kendine has sonuçları olmaktadır. Ancak bu çalışma özelinde dönemler ve toplumlar değişse de kitle iletişim araçlarının hız bağlamında ortak sonuçlar doğurduğu düşünülmektedir. Karşılaştırmalı tarihsel çalışmalarda uzun soluklu süreçlere odaklanırken sosyal bilimler alanı içerisinde büyük bir önem arz etmektedir. Bunun nedeni Neuman'a (2014) göre özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında haberleşmenin artması, nicel verilere ulaşmanın ve karşılaştırma yapmanın kolaylaşmasıdır.

Bu çalışmada ise karşılaştırmalı tarihsel yöntemin nedensellik özelliği ön plana çıkartılarak, belirli koşulları ve zamanı aştığı düşünülen hıza önem atfedilmektedir. Zaten karşılaştırmalı yöntemin genelleştirme yapmaya dayalı tavrından hareketle birçok farklı değişken tartışma dışında bırakılarak birbirinden neredeyse tamamen farklı iki iletişim aracı arasında bir bağ kurulmaktadır. Karşılaştırmalı yöntemde belirli durumların ya da olguların farklı nedenler ekseninde neden açığa çıktığı incelenmektedir. Dolayısıyla nedenleri sınıflandırmak ve açıklamak önem arz

etmektedir. Makale özelinde de birbirinden tamamen farklı olduğu düşünülen iki iletişim aracının karşılaştırması yapılmaktadır. Bu inceleme Paul Virilio'nun dromoloji (hız bilimi) kavramından hareketle gerçekleştirileceği için öncelikli olarak Virilio'nun hız eksenli teknoloji düşüncesi anlaşılmalıdır.

Virilio, hız üzerine kurduğu çalışmalarında temel bir kavram olarak "dromoloji"yi kullanmaktadır. Dromoloji, Yunanca yarış ya da yarış atı anlamına gelen dromos kelimesinden türetilmiştir ve kısaca hız bilimi olarak tarif edilmektedir. Bir bilim olarak dromoloji, hız fenomenini incelediği gibi hızın diğer fenomenleri nasıl sınırlandırdığıyla ya da dönüştürdüğüyle de ilgilenmektedir. Bu bağlamda dromoloji, hızın artışının algı, küresel mekân deneyimi, sosyal ve politik kurumlar üzerindeki etkisini incelemektedir (James, 2007, s. 17, 29).⁴ Özü itibarıyla dromoloji yani hız bilimi, dünyayı mekânsal açıdan sadece yüzeye ve hareketin alanına dönüştürürken, yaşanmakta olan toplumsal dönüşümün ve yeni örgütlenme biçiminin de temelini oluşturmaktadır.

Virilio açısından hızlanmanın mantığı, çağdaş dünyanın politik ve ekonomik örgütlenmesinin ve dönüşümünün merkezini teşkil etmektedir. Hıza sahip olan toplumsal kesimler hem ekonomik hem de politik açıdan ayrıcalıklı bir konuma yerleşmektedirler. Hızın ekonomik ve politik süreçler üzerindeki etkinliği, iktidar süreçleri açısından da ne kadar kullanışlı bir güç olduğunu göstermektedir (Armitage & Graham, 2001, s. 112). Hız ve hızın yoğunlaşması tarihsel açıdan hem zenginliğin hem de iktidarın ortaya çıkışını kolaylaştırmıştır. Mesela ulus devlet, feodal ve monarşik güçler için ulaşım ve iletişim, dağınık haldeki insan topluluklarını kontrol etmeyi mümkün kılmıştır (Virilio, 2005, s. 11). Ancak tarihsel süreçte hız ne kadar önemli bir rol oynamış olursa olsun bugünkü etkinliğine hiçbir zaman ulaşamamıştır. Modern dönemin ekonomik, politik ve diğer oluşumlarında paya sahip olan merkezi olgulardan biri de hızdır (Virilio, 2006). Toplumsal değişimlerin yaşanmasında eskisinden çok daha etkileyici bir kuvvete sahip olan hız, aynı zamanda sınıfsal analizlerin de konusu haline gelmiştir.⁵

Virilio, hızın toplumsal açıdan gücüne işaret etse de teknolojiyi, toplumsal ve politik sonuçların nedeni olarak görmesi bakımından McLuhan'ın teknolojik determinizmine

4 Ian James'in (2007, s. 29) kitabının ikinci bölümünün adı hızdır ve hızı üç alt başlıkla birlikte incelemektedir. Bu alt başlıklardan biri olarak dromolojiyi tercih etmesi dromolojinin hız ile ilişkili olarak önemini göstermektedir.

5 Hıza sahip olabilen sınıflar, toplumsal açıdan daha ayrıcalıklı bir yere konularak diğer sınıflar üzerinde baskı kurabilmektedir. Bauman da (2005) benzer biçimde zamansal ve mekânsal sınırların herkes için ortadan kalkmadığını düşünmektedir. Birinci dünya sakinleri için küresel ölçekte hareket serbestisi varken, ikinci dünyada yaşayanlar yerel sınırlamalara tabidir. Birinci dünyanın insanları şimdide yaşarken, zamanları değerlidir ve azdır. İkinci dünyada yaşayanların ise bol vakti vardır ve zamanın olağan akışına tabi olmaktadır.

yakın bir perspektif sunmaktadır (McQuire, 2011). Virilio'nun hızla dayalı çıkarımlarında sınıfsal analizler var olmasına rağmen, bu çalışmanın merkezini teknolojik determinizme örtüşen görüşleri oluşturmaktadır. McLuhan (1994, s. 7) tarafından teknolojinin belirleyici gücü "araç mesajdır" cümlesiyle ifade edilirken, Virilio bu düşünceyi daha da ileriye taşıyarak mesajın araç olmadığını, bizzat aracın hızının mesaj olduğunu iddia etmektedir (2005, s. 141).⁶ Aracın her türlü içerikten azade sadece hızına odaklanan bu bakış açısı ile McLuhan'ın düşüncesinin daha radikal bir forma ulaştığını söylemek mümkündür. Hızın artışıyla doğru orantılı bir biçimde içeriğin hacimsel olarak arttığı görülmektedir. Tıpkı telgrafta olduğu gibi iletişim araçlarında da içeriği olabilecek en hızlı şekilde aktarmak gün geçtikçe önemli hale gelmektedir. Virilio, (2005) içerikte yaşanan bu hacimsel artışı hız ekseninde enformasyon bombası olarak nitelendirmektedir. Enformasyon akışı durmaksızın gerçekleşirken herhangi bir zamansal ve mekânsal sınır tanınamamaktadır.⁷ Enformasyonu ya da içeriği bombaya dönüştüren unsur da hızın kendisi olmaktadır. Bu hızlanma ise sabit bir biçimde gerçekleşmeyerek iletişim araçlarının teknolojik gelişimlerinde de kendisini göstermektedir.

Virilio'nun bakış açısına göre teknoloji, iletişim araçları ve hız arasında bir ilişki söz konusu olduğu için sanal gerçeklik ve internet yeni iletişim biçimleri değildir. Sanal gerçeklik ve internet, modernitenin temel yönlerinin abartılmasının ve teknolojik köktencilik egemen bir formudur (Stevenson, 2002, s. 201). Virilio'nun teknolojik determinizm ile örtüşen perspektifi doğrultusunda yeni teknolojiler hızlanmaya katkı sunarken süreci daha da ileri bir noktaya taşıyarak coğrafyayı sorun olmaktan çıkartmaktadır.

Gerçek zamanın hızlanması yalnızca karasal dünyanın yaşamsal karakteri olan jeofiziksel uzantıyı ortadan kaldırmakla yetinmemekte, aynı zamanda ve belki de daha öncelikli bir biçimde bölgelerin ve ulusların sahip oldukları yerel zamanın uzun sürelerinin önemini yok etmektedir. Küresel dünyanın anıdalığa dayalı zamanı, yerel zaman biçimlerinin yerini almaktadır. Siberetik telekomünikasyon devriminin aktörleri, gerçek zamanlı hareket ederek ve etkileşime girerek, toplumların ve ülkelerin yerel zamanlarının tarihsel önemini şekillendiren teknik bir hız veya tempo belirlemişlerdir (Virilio, 2005, s. 108, 118). Evrensel dünya zamanının (universal world time) hızlanması ile mesafe gibi fiziksel boyutlar önemsizleşirken, yerel zamanların da etki gücü kaybolmaktadır.

6 Virilio, McLuhan'ın meşhur formülünün düzeltilmesi gerektiğini söyleyerek bu cümleyi sarf etmektedir: "it is not the medium which is the message, but merely the velocity of the medium" (2005, s. 141).

7 Enformasyonun akışı ve hızlanması hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Al, E. (2021). Sosyal Medyada Erişim Hızı: Enformasyonun Serbest Akışı. G. D. Türk (Ed.). *Sosyal Medya Okuryazarlığı* içinde. Nobel, 141-158.

Virilio'nun hız eksenli iddialarını tarihsel açıdan telgraf, güncel açıdan ise Twitter örnekleminde tartışmaya açmak mümkündür. Virilio'nun ifade ettiği hızlanmanın belirli bir sürece ve döneme yayıldığı düşünülürse yerel zamanların yok oluşu, zamanın hızlanması ve küresel zamanın ortaya çıkışı çok daha anlamlı olmaktadır. Ancak bu sürecin tek boyutlu olmadığı ve coğrafi olguları da mesafe nezdinde dönüştürdüğü görülmektedir.

Coğrafyanın Sonu: Mesafenin Yokluğu

Mesafe, ancak zamanla birlikte anlam kazandığı için zamanın hızlandığı durumlarda mesafe zarar görmektedir. Coğrafyayı bugün daralmış bir yapıya sürükleyen ana unsur zamana dayalı mesafe olgusunun ortadan kalkmasıdır. Bir yerden bir yere gitmek için gerekli olan sürenin hız vasıtasıyla kısılması hem zamanı hem de mekân etkilemektedir. Virilio'nun (2005) ifadesiyle ağlar ve ekranlar ile zaman hızlanmaktadır. Dünyaya dair görüntüler ve bilgiler zamansal açıdan sıkışırken mekân da aynı sıkışmayı yaşamaktadır. Artık burası diye bir yer yoktur ve her şey şimdir (s. 116).⁸ Teknolojik araçlar zamansal ve mekânsal olguları sorun olmaktan çıkartmaktadır. Örneğin, otomobil ve uçak gibi ulaşım araçları ile telgraf, televizyon, sinema ve sosyal medya gibi iletişim araçları herhangi bir noktaya ya da içeriğe ulaşmayı fazlasıyla kolaylaştırmaktadır.

Yeni ulaşım sistemleriyle birlikte hem hareketin hem de kentin anlamı değişmektedir. Çünkü ulaşım ağının genişlemesi ile kent kırılğan bir hal almakta, iç ve dış sınırları yok olmaktadır. Ulaşım araçlarına benzer biçimde iletişim araçları da küresel düzlemde her bölgenin birbirine yakınlaşmasına neden olduğu için mesafeyi önemsizleştirmekte; iletişim kurulmasını ve beraberinde içerik akışını saniyeler içerisinde sağlayabilmektedir. Auge (1995) da insanın uzaydaki ilk adımları ile uzamın tamamen küçüldüğünü düşünmektedir. Ulaşım araçları ile bir başkent diğer başkentten en fazla birkaç saatlik mesafede yer almaktadır. İnsanların evlerini sarmalayan uydular ve antenler tarafından getirilen her türlü görüntü, dünyanın diğer ucunda yaşanmakta olan her olayla ilgili bazen anlık bazen de eşzamanlı biçimde bilgi sunmaktadır (s. 31). İletişim ve ulaşım araçlarının hızlanma ekseninde yarattığı bu dönüşüm coğrafyanın sonunu getirdiği gibi her türlü mekânsal pratiği de önemsizleştirmektedir.

8 İfadenin İngilizcesi Virilio'da (2005, s. 116) aynıyla şöyledir: "... here no longer exists; everything is now".

Maddi sınırların neredeyse ortadan kalkması ile şehre girmek için bir kapıdan geçmeye gerek kalmamıştır. Çünkü insanların giriş çıkış yapmalarından ziyade geçiş halinde oldukları bir durum söz konusudur. Artık “şehrin içine gitmek” (to go into the city) yerine “şehre gitmek” (to go to the city) ifadesi kullanılmaktadır. Bu bağlamda merkez ve çevre, şehir ve taşra, iç ve dış ayrımları anlamını yitirmektedir. Çağdaş şehir kapılarla, meydanlarla ve caddelerle tanımlanamayacağı için teknolojik zaman-mekânla uğraşmaktadır (Virilio, 1984, s. 543). Bir mekân olarak şehir, coğrafi gerçekliğini yitirirken iletişimin araçlarının sağladığı hız, mekânın aşılması noktasında ciddi katkılar sağlamaktadır.

Hızın mekânsızlığı nedeniyle mekân, stratejik konumunu kaybetmektedir. Artık bir noktadan başka bir noktaya çok kısa süreler içerisinde varmak olağan bir hale geldiği için coğrafi açıdan konum önemsizleşmiştir (Virilio, 2006). Sürecin bugün geldiği noktada internet, bilgisayar, akıllı telefon ve uydu bağlantıları insanın yaşama biçimini hızlandırırken ve mekânı önemsizleştirirken yeni bir duruma işaret etmektedir. Bu yeni durumda hızlanmanın toplumsal sonuçları Virilio açısından önce savaşa, sonrasında “yavaşlamak ölümdür”e (2006, s. 46) işaret etmektedir. Yavaşlamanın ya da durmanın ölüm anlamına gelmesi, hareket etmenin, hücumun ve hızla ilerlemenin yüceltilmesine neden olmaktadır. Ancak bu hızlanma giderek arttığı için gerçek mesafeyi yani üzerinde eylemlerde bulunulan dünyayı dönüştürmektedir. Örneğin askeri düzlemde zırhlı araçların yardımı ile askerlerin fiziksel yoldan bağımsızca hareket edebilme ve kitlelerin de bu araçlar ile bir yerden başka bir yere gidebilme olanakları artmıştır (Virilio, 2006).

Her geçen gün artan hızla birlikte tarihin değil, coğrafyanın sonunun yaşandığı bir dönemde eskisi gibi mesafelerin önemli olması ya da toplumların birbirine uzak kalması mümkün değildir. 19. yüzyıldaki ulaşım ve iletişim devrimi ile daimî bir geri besleme ve genelleştirilmiş etkileşim insanın başına gelenlerin görünmesini engellemektedir (Virilio, 2005, s. 9). Bugün internetle birlikte geleneksel nokta hem mesafenin yitirilmesini hem de etkileşimde kalmayı farklı bir boyuta taşımıştır.⁹

İnsanı her yanıyla tehdit eden bir diğer husus ise videoların, internetin ve sanal gerçekliğin girdiği karşılıklı etkileşimdir. Çünkü mesafeler birbirine karışmakta hatta ortadan kalkmaktadır (Baudrillard, 1994). Gün geçtikçe iletişim araçları mesafenin daralmasına, iç-dış arasındaki ayrımın kaybolmasına neden olurken

9 İletişim biçimleri sabit ve durağan yapılar olmadığı için çağdaş dönemde iletişimin dijitalleşmesinden, etkileşimin ve çift yönlü iletişimin imkanlarının artışından bahsetmek mümkündür. Özellikle internetin ağ mantığına dayalı yapısı ile iletişim, zaman ve mekân bariyerlerini aşarak özgürleşmektedir (Bekman, 2021, ss. 32-33).

insanın çevresiyle kurduğu ilişkiyi de değiştirmektedir. Örneğin Connerton (2009, ss. 112-113) insanın ulaşım aracıyla arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamaktadır: Motorlu bir aracı kullanan kişinin hedefi varılması gereken yerle sınırlıdır ve bu hedef doğrultusunda sadece yolda görmesi gereken tabelaları görmektedir. Bu süreçte mekân ve içerisinde bulunan her şey işlevselliğe indirgenmektedir. Hacim basit bir yüzeye dönüşürken, manzara ise varılmak istenen hedef için koyulmuş işaretlerin ardında görünmez olmaktadır. Dolayısıyla hız, zemini ve temel noktaları sıfırlamaktadır.

Connerton'ın ifadelerini ulaşım aracı örneklemeden çıkartıp benzer bir biçimde iletişim aracı için de kurmak mümkündür. Özellikle sonraki bölümde ele alınacak olan telgrafta coğrafyanın önemsizleşmeye başladığı ve her iki nokta arasında anında iletişim kurmanın mümkün olduğu görülmektedir. Telgraf için amaç içeriği herhangi bir coğrafi engelle takılmaksızın en kısa sürede belirlenmiş hedefe/merkeze ulaştırabilmektir. Telgrafta zaman elektrik vasıtasıyla öylesine hızlanır ki, mekân içerisinde hareketin/eylemin anlamı kalmadığı gibi bir içeriği fiziksel açıdan taşımak için atlara ve posta sistemine de gerek duyulmaz. Oskay (2014) da içeriğin aktarımında devrim yaratan esas olgunun elektrikli telgraf olduğunu düşünmektedir. Sanayi toplumunun başlamasıyla birlikte Braudel'in "yenilmez bir düşman" olarak tarif ettiği mesafe, güç kaybetmeye başlamış ve 1840'larda telgrafın kullanımıyla birlikte iletişim hızlanmıştır (s. 31). Telgraf yenilmez düşman mesafeyi sorun olmaktan çıkartırken, anında iletişimin de ilk örneğini teşkil etmektedir.

Tarihsel Açıdan Hızlanmanın İlk Örneği Olarak Telgraf

Avrupa tarihinde devletlerin yol ve posta sistemlerine önem göstermelerinin nedeni siyasal iktidarlarını ve ticari kazançlarını sürdürebilmektir. Telgrafın anında bilgi sağlayabilme özelliği hem ülke içi istihbarata hem de askeri operasyonlara sürdürülebilir katkılar sağladığı için askeri amaçlar doğrultusunda sıklıkla kullanılmıştır (Briggs & Burke, 2020). Avrupalı devletler kolonyal denetimi ve ticari faaliyeti sürdürebilmek için ulaşım araçlarıyla birlikte telgrafa da yer vermiştir. Dönemin koşulları itibariyle telgraf hem zaman hem de mekân sınırlarını ortadan kaldıradığı için kolonyal iktidarı sürdürmekte tercih edilmiştir. Bu süreçte siyasal iktidarlar, iletişim araçlarının sağladığı imkanlar doğrultusunda gündelik yaşamın her anına müdahale edebilme kapasitesine erişmiştir (Mitchell, 1991; Başaran, 2014). Avrupalı olsun ya da olmasın devletlerin güçlerini sürdürebilmeleri için iletişim araçlarına daima ihtiyaçları vardır. Ancak yolların, posta sisteminin ya da trenin aşamadığı sorun fiziksel açıdan zamana ve mekâna bağımlı kalınmış olunmasıdır. Telgraf ise hem mekânı kolayca aşmayı hem

de içerik aktarımında zamansal açıdan hızlanmayı sağladığı için devletler tarafından çok yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.¹⁰

Telgrafın icadına kadar iletişim ve ulaşım birbirinden bağımsız değerlendirilemezken, telgrafla birlikte iletişim ve ulaşım birbirinden tamamen kopmuştur. Telgraf, içeriği coğrafyadan kopartarak çok hızlı bir şekilde karşı tarafa ulaştırabilmiş ve coğrafyayı önemsizleştirebilmiştir (Carey, 2019, s. 288, 294). Telgrafın icadı, içeriğin aktarımında her türlü fiziksel sınırdan bağımsızlaşmaya ve iletişim süreçlerinde görece bir özgürleşme yaşanmasına imkân tanımıştır. Baldini de (2000) benzer biçimde 1844 yılında Samuel Morse'un elektrikli telgrafı icadı ile insanlığın, haberlerin ulaklara, atlara ve trenlere bağlı hızından kurtulduğunu ifade etmektedir. Telgraf, elektrige dayalı yeni bir kültürün başlangıç anını oluşturmaktadır (ss. 87-88).

Telgraf öncesinde ise posta arabaları kullanılmasına ve daha fazla enformasyon taşınmasına rağmen içeriğin aktarım hızında ciddi bir farklılık sağlanamamıştır. 1800'lü yıllarda telgraf ortaya çıkmadan önce spekülâtörler, piyasa bilgilerini diğer insanlardan daha önce elde edebilmek için atlı ulaklar kullanmışlardır. Elektrikli telgrafın ortaya çıkmasıyla birlikte kamusal bir telekomünikasyon oluşmuştur. "Elektrik Mühendisliği Tarihi Merkezi"ne göre 1840'lara kadar uzun mesafeli bir mesajı iletebilmenin hızı, atın ya da yelkenli geminin hızına denkti (Headrick, 2000, s. 193, 203). 1838'den beri iletişimin hızının artmasına paralel olarak, aşılabilir mesafelerin ve iletebilecek içeriklerin miktarı da artış göstermiştir. Ekonomik gelişmeler ise binlerce kilometre uzakta bulunanlarla iletişim kurma imkanına bağlı hale gelmiştir. O yüzden telgraf öncelikli olarak şirketlerin uzak pazarlarla anlık iletişim kurmalarını, raporlarını merkez ofisine aktarmalarını ve çok daha verimli hale gelmelerini sağlamıştır (Nye, 1997, s. 1073).

Politik ve ticari nedenlerin ön planda olduğu iletişim süreçleri açısından zamana ve mekâna bağımlılık ilk kez radikal ölçekte telgrafla birlikte değişmiş ve içeriğin bir yerden başka bir yere ulaştırılması büyük ölçüde sorun olmaktan çıkmıştır. Telgrafın hem icadında hem de kullanımında farklı nedenler yer alsa da başka bir aracın mekân içerisindeki hareketine bağımlılık ortadan kalktığı için bizatihi hızın kendisi amaca dönüşmüştür. Baldini'ye (2000) göre telgrafın temel amacı bilgiyi toplayarak analiz

10 İletişimin hızı, bir mesajın üretilmesi ile aktarılması arasında geçen süreye bağlıdır. Mesela matbaa, el yazısına göre kopyalama hızını artırmıştır. Mesajın üretim hızı artmasına rağmen aktarımı hala yürüterek, atla ya da deniz yolu ile sağlanmaktadır. Mesajın iletebilmesi için insana, ata ya da gemiye ihtiyaç söz konusudur (Poe, 2011). İletişimi sağlayan araçlar ne kadar hızlanırsa hızlansın, aracın mekân içerisindeki hızına tabi olunmaktaydı. Bu aracın at ya da tren olması durumu değiştirmiyordu. Ancak telgrafın icadıyla birlikte büyük bir kırılma yaşanmış, aracın hızına bağımlılık ortadan kalkmış ve içeriğin aktarım hızı artmıştır.

etmek yerine olabilecek en çabuk şekilde karşı tarafa ulaştırabilmektir (s. 104).¹¹ Hız, burada tek ve en önemli değer halini aldığı için yoğun içerik akışı, her bir içerik için ayrılan zamanı azaltırken, içeriğin anlaşılmasını ve kavranmasını da zorlaştırmaktadır.

İçeriğin anlaşılmasını zorlaştıran ekonomik gerekçeler de vardır. Telgraf ile haberleşmek pahalı olduğu için 1850'li yıllarda telgraf genellikle zengin insanlar tarafından kullanılmıştır. İnsanların çoğunluğu ise sadece acil olaylar için telgrafi kullanmış ve mesajlar olabildiğince kısa tutulmuştur. Çünkü telgraf ücretleri kelime sayısı ve mesafe ile hesaplanmıştır (Standage, 2014, s. 202). Telgrafta mesajın/içeriğin ve mesafenin uzaması ekonomik bir külfete dönüştüğü için uzun açıklamalar ve betimlemeler tercih edilmemektedir. Onun yerine çok kısa ve sadece önemli noktaları açıklayacak içerikler hazırlanmaktadır. Mesajların kısılması ve hızlanması ile doğru ve yanlış arasında ayırım yapmak da giderek zorlaşmaktadır. Telgraf için geçerli olan bu durum Twitter gibi sosyal medya uygulamalarında çok daha ileri boyutlarda yaşanmaktadır. Sadece belirli kurumların ve ana akım mecraların yayıncı olmadığı bir düzlemde, sosyal medyayla birlikte herkes paylaşım yapmaya başladığı (user generated content) için içerik sayısal olarak artış gösterirken, içeriğin üretim ve dağıtım hızı da durmaksızın artmaktadır. Lewis'in (2013) ifadesiyle seyirci artık pasif değildir. Facebook gibi sosyal ağlarda kullanıcılar konularını paylaşmakta, yazılar yazmakta ve yorum yapmaktadır. Twitter'da da kullanıcılar telefon ya da bilgisayar vasıtasıyla, aşağı yukarı 140 karakterle birbirleriyle ve takipçileriyle anında iletişim kurarken, etkileşim Twitter'ın karakterini oluşturmaktadır (ss. 187-188). Bu süreçte içerik durmaksızın büyük bir hızla artırılmaktadır.

Tarihsel açıdan hızın içeriğin önüne geçmesi telgrafla başlatılabilirse çağdaş dönemde telgrafla ilişkisi kurulabilecek iletişim aracı da Twitter olabilir. Telgraf ve Twitter arasında iletişim aracı olmak bakımından hız ekseninde çok ciddi yapısal benzerlikler söz konusu olmakla birlikte belirli niceliksel farklılıkları da göz ardı etmeden her iki araç arasında hız bağlamında benzerlikler kurabilmek mümkündür. Telgraf anında iletişimi belirlenmiş iki merkez arasında sağlarken, Twitter internetin sunduğu imkânlar ile iletişimi merkezler arası olmaktan çıkartmakta ve daha geniş kitleleri sürece dâhil etmektedir. Twitter sayısal açıdan çok büyük bir kitleyi tek bir içerik etrafında birleştirebilirken telgraf bunu çok daha az sayıda kişi ile sağlayabilmiştir.

Zamanının yeni ve devrimci teknolojisi telgraf gibi Twitter da çok büyük bir hızla gelişirken ciddi eleştirilere maruz kalmaktadır. Ancak hem telgraf hem de Twitter

11 Benzer bir durum II. Dünya Savaşında da yaşanmıştır. Savaş boyunca radyo operatörleri mesajın içeriğiyle değil, sadece gönderilmiş olmasıyla ilgilenmişlerdir (McLuhan & Powers, 1992).

kullanıcıları nihayetinde birbirlerine bir şeyler söylemeye çalışmaktadır. Belirli yönlerden aynı etkiyi yaratan bu araçların içerisinde, özellikle Twitter'da ve genel olarak sosyal medyada merkezi yayıncılığın yerini, kullanıcının hangi enformasyonun önüne geleceğini seçebildiği daha özgür bir ortam vardır (Murthy, 2012, ss. 1070-1071). Murthy'e göre çağımızın kaderi olan Twitter, telgrafa göre daha özgür yapıya sahiptir. Ancak tüm farklılıklarına rağmen dromolojik yaklaşım gereğince iki araç arasında hız noktasında ortaklık kurabilmek mümkündür.

Telgraf kalıcı ve tutarlı olmaktan uzaktır çünkü bir mesajı ilettikten sonra gelecek olan yeni mesajlarla diğerleri eskimektedir. Mesajlar diğer mesajları hızla takip ederken, değerlendirme yapmaya pek imkân tanımamaktadır. Telgrafın dili çarpıcı, başlıklar halinde ve parça parça olduğu için mesajlar büyük bir hızla unutulacak sloganlar şeklindedir. Bu nedenden ötürü telgrafta ele alınan konu ile ilgili olarak yüzeysel bir malumat elde edilirken, derinlikli bilgi sahibi olunamamaktadır (Postman, 2006). Postman'ın telgraf hakkındaki görüşleri biraz yenilediği takdirde Twitter için de benzer nitelikleri iddia etmek mümkün görünmektedir. Twitter tutarlı değildir çünkü her içerik ardından gelmekte olan yeni bir içerikle eskimektedir. Her içeriği bir yenisi takip etmekte ve bu hızlilik içerisinde değerlendirme yapmak gittikçe zorlaşmaktadır. Daha önceki bölümlerde de değinildiği üzere kullanıcının üretim sürecine dahil olmasıyla birlikte artık içerik üretim hızına yetişmek mümkün değildir. Bu açıdan telgraf farklılık göstermektedir. Çünkü telgrafta içeriklerin eskimesi söz konusuysen Twitter'da içeriklerin yok olmasına tüketilmesinden bahsetmek mümkündür. İçeriklerin art arda akışı öylesine büyük bir süreklilik yaratmaktadır ki hepsini tek tek okumak, yorumlamak ve analiz etmek neredeyse imkansızdır. O yüzden Twitter'da bir mesaj için karakter sınırı konmuştur. Ancak bu da telgrafa benzer biçimde Twitter'ın dilini çarpıcı, parça parça ve sloganlar haline getirmektedir. Süreç içerisinde derinlikli bilginin yerini akışa dayalı formel yapının tüm içeriği kuşattığı ve belirlediği iddiaları almaktadır. İletişim araçlarının kullanım biçimlerini aşan bu ortak özde, hızın formu öne çıkarması Twitter bağlamında bir sonraki bölümde ele alınmaktadır.

Twitter'da İçerik Yerine Formun Öne Çıkması

İnternet, tarih boyunca en hızlı şekilde yayılan iletişim araçlarından biri olmuştur. ABD'de radyoyu 60 milyon insanın kullanabilmesi için 30 yıl geçmesi gerekirken, televizyon bu seviyeye 15 yılda erişmiştir. İnternetin dünya çapında gelişimi ise bilgisayar ağının oturmasından sonra 3 yıl içerisinde sağlanabilmiştir (Castells, 2010a). Castells'in daha önce de ifade ettiği gibi endüstri devriminin kabul görme ve yayılma süreci ile iletişim teknolojileri, özellikle de internet arasında ciddi bir uçurum

söz konusudur. İnternet, geleneksel kitle iletişim araçlarının sınırlarının aşılmasını sağlarken, bunun en iyi örneklerinden birini Twitter oluşturmaktadır. İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler her türlü içeriği birbirine yak(ın)laştırırken, zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldırmaktadır. Herkes benzer içeriklere anında ulaşma imkânına kavuşurken hem zamansal hem de mekânsal farklılıklar törpülenmektedir. Bu bağlamda 2006 yılı gibi erken bir tarihte kullanıma açılan Twitter büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü çok kısa bir zaman dilimi içerisinde dünya çapında yüz milyonlarca insanın kullandığı çevrimiçi bir sosyal ağa dönüşmüştür.

Ocak 2020 itibariyle dünyada yaklaşık olarak 4,5 milyar insan internet kullanmakta ve bu da dünya nüfusunun %59'una denk gelmektedir. Bu rakam 2015 yılında 2,8 milyar insana tekabül etmekteydi. 2020'nin Ocak ayı itibariyle sosyal medya kullanıcı sayısı ise 3,8 milyar insandır. 2015 yılında bu rakam yaklaşık olarak 2 milyardı. Sosyal medyada geçirilen zaman da her geçen gün katlanarak artmaktadır. Bu rakamlar içerisinde Twitter'ın kullanıcı sayısı ise 25 Ocak 2020 yılı itibariyle 340 milyondur (We Are Social, 2020). İnsanların her gün milyonlarca mesaj yazdığı ve okuduğu Twitter, farklı konularda içerik paylaşımlarının yapıldığı en önemli mecralardan biri haline gelmiştir (Tumasjan vd., 2010, s. 178). Ancak kullanıcıların mesajlara kolay ve hızlı erişim sağlayabilmesi adına içerikler 140 karakter ile sınırlandırılmaktadır.

Twitter, paylaşılan bilginin daha kolay elde edilebilmesi için mesajın boyutlarını sınırlandırarak hızını artırmaktadır (Lovejoy vd., 2012, s. 313). Twitter'da kullanıcıların diğer kişiler ile irtibat kurabilmesi oldukça kolaylaştırılmıştır. Twitter'da doğrudan mesaj göndermek, başka bir mesajı tekrar göndermek gibi özelliklerin olması nedeniyle herhangi bir mesaj kısa süreler içerisinde çok fazla kişiye ulaşabilmektedir (Taylor & Kent, 2007). Bir paylaşımın etkileşiminin artması ile içeriğin anında popüler hale gelmesi mümkündür.¹² Dolayısıyla herhangi bir içerik anında binlerce insana ulaşabildiği için kontrol mekanizmaları ve anlamlandırma süreçleri zarar görmektedir. Telgrafa nispetle Twitter'da sayısal açıdan daha fazla içeriğe ulaşılması durup düşünmenin ve herhangi bir içeriği kavramanın imkanına zarar vermektedir. Aynı zamanda herkese çok hızlı biçimde içerik ulaştırma kaygısı, telgrafta olduğu gibi içeriklerin zayıflamasına, magazinleşmesine, kısa cümlelerden oluşmasına ve mantıklı argümanlardan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Böylece Twitter kısa ve vurucu ifadelerin, mottoların ve açıklayıcı olmaktan uzak klişelerin kabul gördüğü bir

12 Herhangi bir paylaşımın dağıtılmasını ve yayılmasını sağlamak adına retweet gibi işlemler mevcuttur (Cho & Park, 2012, s. 13). Zaten Twitter gibi sosyal mecraların ana amacı herhangi bir içeriği daha fazla insana ulaştırabilmek ve etkileşimi sağlayabilmek için hem ifadeleri sadeleştirmek, kısaltmak hem de retweet gibi imkanlarla hızı artırmaktır. Dolayısıyla telgrafta olduğu gibi Twitter'da da amaç mekânsal farkları önemsemeksizin hızı durmaksızın artırabilmektir.

Yere dönüşmektedir. Hız sadece içeriğin üretimini ve aktarımını değil, aynı zamanda insanların içerikle muhatap olma sürelerini de etkilediği için formel yapının baskınlığı ile karşılaşmaktadır.

İnternetin, bilgisayarın ve akıllı telefonların iletişim sürecine dâhil olmasıyla birlikte hızın baskısı gittikçe artmaktadır. Bu nedenle Twitter gibi mecralarda iletişim, bilgi sahibi olmak yerine yüzeysel biçimde haberdar olmak anlamına gelmektedir. Kitle iletişim alanı yalnızca daha büyük bir kitleyi anında haberdar etmekle ve içeriği ulaştırmakla ilgilenmektedir. Telgrafta olduğu gibi hızla dayalı düzen içerisinde önemli olan neyin ulaştırıldığından ziyade nasıl ulaştırıldığıdır. İçeriğin ne olduğu, kimler tarafından oluşturulduğu önemsizleşirken, içeriği olabilecek en yüksek hızda iletebilmek tek değer haline almaktadır.¹³ Telgraftan itibaren iletişimin asgari amacı içeriği olabilecek en hızlı şekilde iletmek olduğu için telgrafa benzer biçimde zamanın baskısı Twitter’ı da şekillendirmekte ve durma, yavaşlama gibi olanaklara imkân tanınmamaktadır. Burada itiraz getirilebilecek bir nokta beğenilere ve retweet edilen içeriklere sonrasında tekrardan ulaşabilme imkanındır. Ancak içerik akışının hiç durmadığı ve enformasyonun bomba haline geldiği bir düzlemde kimin hangi ölçekte geçmişe dönüp içinde bulunulan anı kaçırarak bir tavır sergileyebileceği kesin değildir. Hızlıca okumak ya da izlemek, insanlarla hızlı etkileşim kurmak ve en yüksek sayıda tıklanmaya, beğeniye sahip olmak önem arz ettiği için içeriğin neliği, doğruluğu, yanlışlığı, gerçekte kimi ilgilendirdiği ve bağlamı gibi birçok unsur önemsizleşmektedir. İçeriğin olabilecek en hızlı şekilde karşı tarafa ulaştırılabilmesi amacı, haber içeriklerine ve gazetecilik etkinliğine de benzer şekillerde zarar vermektedir.

Haberin ticari değerini o haberle ilgilenen insanların sayısı belirlerken, haberin genel olarak değerli olmasını sağlayan unsur ise haberin yayılma hızıdır. Bu süreçte gazeteci canlı yayın nedeniyle “anındacı” ya da “şipşakçı” birine dönüşürken, iletişim sistemlerinde anındalık ve kitlelilik ön plana çıkmaktadır (Ramonet, 2000, ss. 86-87). Gazetecilik eylemlerini hızla ve yenilenmeye yönlendiren neden öncelik rekabeti olduğu için gazeteciler de gününbirlik düşünmeye ve haberin ilgi çekici olup olmamasına göre hareket etmektedir. Bu şartlar içerisinde her içeriğin yeni olmasına duyulan arzu, haber üreticilerinin içeriklerini eski ve yeni arasındaki zıtlığa göre

13 Yeni iletişim teknolojilerinin hızı, ticari ve finansal işlemlere başka bir boyut kazandırırken, enformasyonun akışını hızlandırırken, askeri, politik ve iktisadi açılardan da faydalar sağlamaktadır. Makalenin sınırlılıkları açısından bunlara değinilmese de hızın özellikle ekonomik ve politik bağlamları da ayrıca incelenmelidir. Daha detaylı bilgi için bkz. Harvey, D. (1992). *The Condition of Postmodernity*: Blackwell Publishers.

değerlendirmelerine neden olmaktadır (Bourdieu, 1998).¹⁴ Bourdieu'nun bakış açısını daha da ileriye taşıyarak, Twitter'da eski ve yeni arasında ayırım yapmanın imkânsızlaştığını ve içerik olarak sunulan her şeyin anında eskidiğini söylemek mümkündür. Bu süreçte sadece gazeteciler ya da belirli bir zümre değil, tüm Twitter kullanıcıları hız düzenine aynı şekilde dâhil olmaktadır.

İlk bilen olmak, hız ile izleyici arasında doğrudan bağ kurmaktadır. Bu düzende izleyicinin diğerlerinden önce bilmek yerine doğruyu bilmesi gerektiği düşünülebilir. Ancak içeriği üreten açısından da bilginin doğruluğundan ziyade hızı önem arz etmektedir. İnsanların yaşananları bilme hakkı teknolojinin hızlı ve hatta yanlış bilgilendirmesi doğrultusunda gölgede kalmaktadır (Rosenberg & Feldman, 2008). Büyük medya şirketleri için hız olgusu doğruluk ve yanlışlık problemi ekseninde tartışılırken artık Twitter gibi mecralarda içeriğin tamamen hıza kurban edildiğini, doğru ile yanlış arasında ayırım yapmanın imkânsızlaştığını iddia etmek mümkündür. Twitter'ın baskın formu olarak hız, insanın anlama ve kavrama yetilerini birçok açıdan zorlamaktadır. Teknoloji ve toplum ilişkisinin tartışıldığı bölümde ifade edildiği gibi teknolojik araçlar bir yandan insan doğasını aşan ve zorlayan yapılara sahipken diğer yandan da kendilerinden bağımsız gündelik pratiklere izin vermemektedirler.

Bugün insanın herhangi bir bilgiyi kayıt altına alması, deneyimlerini hatırlaması ve hatta her türlü eylemi teknolojik bir biçim kazanmıştır. Gerçek iletişimin yerini kopya ve simulakr aldığı için Venedik'i görürken yolculuk yapmaya gerek yoktur. Kitaplara ulaşmak için kütüphaneye gitmek gereksizdir. Çünkü teknolojik araçlar sınırsız bir hareketlilik sağlamaktadır. Ancak sonsuz hareketliliğin sınırları yok mu? Tüm bu araçlara ve araçlara hapsedilmek söz konusu değil mi? Her şey insanın kapısına gelse de değerlendirme yetisi bilginin akışını bir yerde sınırlandırmaktadır. İnsan düşüncesinin tepki verme hızı elektromanyetik dalgalardan düşük olduğu ve buna karşın görüntüler vasıtasıyla yüzleşilen dünya durmadan hareket ettiği için insanın, şeylerin ve olayların özünü kavraması nerdeyse imkânsızdır (Biro, 2008). Tüm yaşamsal deneyim belirli araçların tahakkümü altına girmişken, Twitter mesafeleri daraltıp içerik akışını hızlandırırken insanın her şeyi hatırlaması, özümsemesi ve rasyonel değerlendirme yapabilmesi zorlaşmaktadır. Zaten Twitter'da formel olarak belirli bir bütünlük arz edilmemekte ve parçalı bir akış söz konusu olmaktadır. Bu parçalı yapı farklı kitle iletişim araçlarının da taşıdığı ortak öze işaret etmektedir. Mesela televizyonun parçalı doğasını iyi bir örnek olarak değerlendirmek mümkün görünmektedir.

14 Bourdieu'nun "On Television" (1998) kitabının içerisinde birinci kısımda yer alan "Baskı Altında Çalışmak ve Hızlı Düşünmek" (Working Under Pressure and Fast-Thinking) adlı alt bölüm bile birçok unsuru sadece adı üzerinden açıklamaya yetmektedir. Gazetecilik gibi zamansal baskının olduğu iş kollarında gazeteciler hızlı hareket etmek ve karar vermek zorunda kalmaktadırlar.

Birbirinden bağımsız olayların kolajlanarak insan hayatına dâhil olması ile zaman-mekân sıkışması yaşanmaktadır. Zamansal ve mekânsal parçalanma, televizyonda kanaldan kanala atlama ve uzun programların tamamını izlememe ile yakından ilişkilidir. Televizyon seyretmek programların saklanabilmesi, tekrar izlenebilmesi ve parçalara ayrılabilmesi ile gittikçe kişisel bir araca dönüşmektedir. İnsanların bir programı birlikte izlemesini gerektirecek nedenler kalmamıştır. Bu düzende programlar ve reklamlar, anlık olanı taklit etmektedir. Her şey birbirinden bağımsız, öncesiz ve sonrasız belirli imajların kolajlanmasından ibaret haldedir. BBC'den MTV kanalına geçiş bunu göstermektedir. Medyanın hızlanması ve parçalanması, insanın bir eyleme sonuna kadar odaklanmasına zarar vermektedir (Urry, 2002, ss. 21-22). Urry'nin televizyon için gerçekleştirdiği okuma biçimini Twitter'a da uyarlamak mümkündür.

Bu bakış açısından hareketle Twitter'ın yapısının parçalı, bütünsellikten uzak, hızlı ve reaksiyoner olduğunu iddia etmek mümkündür. Twitter'da anlık olan, hızla hareket eden değer görünürken, kazanıldığı düşünülen o değer kendisi de hızla kaybolup gitmekte ve kendinde şey olarak sadece hız aslı değerini korumaktadır. Telgraftan ve Twitter'dan her şey soyutlandığında geriye kalan tek şey bütünün yerini alan parça ve hız olmaktadır. Bağlamından koparılmış içerik yığını içerisinde hız, ele aldığı tüm olguları kendi bünyesinde eritmektedir.¹⁵ Sonuç olarak telgrafta ve Twitter'da kısa ve vurucu cümleler kolay okunduğu, anlaşıldığı ve hatırlandığı için delillere ve uzun açıklamalara yer yoktur. Birbirinden farklı her türlü içerik, mekân farkı önemsenmeksizin hiç durmaksızın akıp geçmekte ve kolayca eskimektedir. Hız, her türlü olgunun ve olayın parçasının anlık bir zaman dilimi içerisinde gösterilip tüketilmesine neden olurken, formun baskın gücü de içeriğin her geçen gün daha da arka plana itilmesine neden olmaktadır.

15 Hiçbir şeyi derinlikli bir biçimde takip etmek söz konusu değildir. Tüm programlar reklamları öne çıkarmak için yapılmaktadır. İzleyicinin dikkati çekilmelidir çünkü birazdan reklamlar gelecektir. Konuşmalar kısaltılırken, dramatik yapı bozulurken, çekim uzunlukları kısaltılırken, hızla reklamlara doğru ilerleyen programlar kurgulanmaktadır (Keane, 2007). Keane'in ifadelerinde her ne kadar reklam vurgusu öne çıksa da bu düzende hızlanmanın neden olduğu sonuçlar açıkça ifade edilmektedir. Ancak teknolojik determinist bakış gereğince hızın, ticari amaçlı aracı olduğu yönündeki iddialar çok makul değildir. Tüm bu eylemlerdeki kısaltmalar aslında televizyonun doğasıyla ilişkilidir. Bir seyir nesnesi olarak televizyon, dağınık ve parçalı hız kültürünün aslı gösterenidir. Bu hızlanmanın belirli ticari faydalar sağlaması ise ayrı bir tartışma konusudur.

Sonuç

Çalışmada nitel karşılaştırmalı tarihsel analizden ve teknolojik determinist perspektiften hareketle elde edilen sonuç hızın inşa edici ana unsur olarak öne çıkması ve telgraf, Twitter gibi iletişim araçlarında içeriğin önemsizleşmesidir. İletişim teknolojilerinde hızlanmanın telgraf ile başladığı ve Twitter gibi uygulamalarda hızın etkisini arttırdığı görülmektedir. Bu süreçte içeriğin nasıl aktarıldığından ziyade sadece aktarım hızına odaklanılmakta ve tüm coğrafi sorunlar ortadan kaldırılmaktadır. Viriliocu yaklaşımla dromolojik açıdan hız bir taraftan “coğrafyanın sonu”na gelinmesine bir diğer taraftan da vektörleri doğrultusunda hareket edilmesine neden olmaktadır. Telgraf ve Twitter’da hızlanma ile paralel ölçülerde içeriklerin dili değişmektedir. Tercih edilen ifadeler daha basit, yalın ve karışıklığa yol açmayan bir forma sahiptir.

İletişim araçlarının var ettiği yüksek hız her türlü görünümü yok ederken algılamayı da zorlaştırmaktadır. Anlam, hız içerisinde kaybolurken içerikler görünmez hale gelmektedir. Telgrafın ve Twitter’ın yarattığı en önemli sonuçlardan bir tanesi her türlü içeriğin hızla hareket etmesi ve kısa bir zaman dilimi içerisinde basitleşmesidir. Telgrafla başlayan bu hızlanma süreci Twitter gibi mecralarla çok radikal noktalara ulaşarak anlık olanı yüceltmektedir. Bugünkü toplumsal düzen içerisinde hızlanmanın anlaşılabilirliği için sadece sosyal medyaya ve diğer teknolojik araçlara bakmak elbette yeterli olmayacaktır. Hızlanmanın tarihsel köklerini anlamak ve bugünle olan ilişkisini kurmak, hızın tarihin bir döneminde aniden açığa çıkmadığını; kendine özgü bir sürece dayandığını göstereceği gibi neredeyse herkesin kullandığı ya da hayatını bir şekilde etkilediği bu araçların konumlarının ve anlamlarının da daha iyi deşifre edilmesine katkı sunacaktır.

Yüzyıllardır gelişmekte olan hız, 19. yüzyılda elektrikli telgrafın icadı ile küresel anlamda çok büyük bir değişim geçirmiştir. Bugün ise bilgisayarlarla birlikte zaman aşırı derecede hızlanıp, hiper şimdiki zamana dönüşmektedir. İnsanlar aşırı çabukluğun içerisinde akan mikro olaylara odaklanmaya çalışırken az önce gerçekleşmiş bir olayı bile gerçek olarak anımsamakta zorlanmaktadır. Şimdiki zamanın sınırları, geçmişteki olaylardan ve nedenlerden bağımsızlaşarak daralmaktadır (Connerton, 2009, s. 71, 87). İletişim teknolojileri açısından telgrafla birlikte başlatılabilecek hızlanma, internet ve bilgisayar sistemleri ile radikal boyutlara ulaşmıştır. Belirli bir bölgeyi ya da insan topluluğunu değil, herkesi açıkça etkileyen hızlanma, şimdiki anın tek değer kaynağı haline dönüşmesine neden olmaktadır. Akıllı telefonlar, uygulamalar ve internet tabanlı tüm iletişim araçları ile dünyanın her yanına anında ulaşmak mümkün olduğu gibi yoğun içerik akışı da gerçekleşmektedir. İçerik akışının hızlanması ve anında sağlanması, her türlü coğrafi olgunun pasifize olmasına, zamansal açıdan

da “eski”nin değerini yitirmesine neden olmaktadır. Bu durum içeriği artırırken öngörülemez derecelerde anlam sorunlarına da kapı aralamaktadır. Twitter, içeriği hız açısından formel bir unsura dönüştürerek anlamı arka plana itmekte ve en kısa sürede aktarmaktadır.

İletişim araçlarının neden olduğu hızlanma insanın eylemleriyle birlikte ahlaki, kültürel, ontolojik ve epistemolojik değerlerini de etki altına almaktadır. Hızın iletişim araçları özelinde neden olduğu zamansal değişimlerin dışında farklı sosyolojik ve felsefi çıktıları da önem arz etmektedir. Dolayısıyla hızın dili, anlama biçimlerini, kültürü ve daha birçok unsuru hangi boyutlarda nasıl etkilediği tartışılabilir konular olarak gözükmemektedir. Hız, iletişim alanında başlayıp biten bir olgu olmadığı için farklı sahalardaki çıktılara da odaklanmak gerekmektedir. İnsanların gelecek tahayyülleri, sabretmeleri, uzun vadeli planları hızın etkinliğini artırdığı ve beklemenin neredeyse anlamsız bir duyguya dönüştüğü yerde nasıl şekilleneceği önemli bir soru olarak durmaktadır. Bunların dışında makalede sadece telgrafa ve Twitter’a hız ekseninde odaklanıldığı ve farklı iletişim araçları incelemenin dışında bırakıldığı için Facebook, Instagram ve Youtube gibi sosyal medya uygulamalarının da hız ekseninde incelenmesi gerekmektedir. Bu uygulamalarda özellikle görüntülerin hız ile arasındaki ilişki dikkate alındığı takdirde hızın farklı uygulamalardaki çıktılarını karşılaştırmalı bir biçimde analiz etmek mümkün hale gelecektir. İletişim araçlarının çıktısı olarak hızın gündelik yaşama ait tüm pratikleri etkilemesi ile doğru orantılı bir biçimde farklı alanlardaki tezahürleri gelecek çalışmalarda incelenmeyi beklemektedir.

The Phenomenon of Acceleration with Regard to Communication Tools: A Dromological Analysis of the Telegraph and Twitter

Eyüp Al

This study seeks an answer to the question of whether a relationship can be established between the telegraph and Twitter along the axis of speed by focusing on Paul Virilio's conceptualization of dromology, as well as whether a conceptual comparison can be made between the two communication tools despite the fact that a two-century historical gap exists between them. By making this comparison along the axis of speed, the continuities and breaks between both communication tools are examined by focusing on the tools in terms of the comparative historical approach, a qualitative research method. The main purpose here is to investigate whether a similarity can be established by analyzing these two tools, which differ from one another on many points regardless of the great temporal differences between them, around Virilio's concept of dromology. The point that makes this study different and distinctive from other studies is how it reveals the possibility for establishing a relationship of similarity between the two tools in terms of speed while only mentioning the differences between them.

In essence, technological determinism is an approach that prioritizes technology by isolating its position and role from certain historical and social conditions. The power technology has to determine social activities is effective in every field, from economy and politics to daily life. Technology is generally assumed to be ahead of and

@ Res. Assist. Dr., Marmara University. eyup.al@marmara.edu.tr

id <https://orcid.org/0000-0003-1201-6299>

© İlmi Etüdler Derneği
DOI: 10.12658/M0679
insan & toplum, 2022.
insanvetoplum.org

Received: 20.09.2021
Revision: 25.12.2021
Accepted: 27.04.2022
Online First: 30.06.2022

even determine social actions. This article examines two different communication tools in this context along the axis of speed using both formal and qualitative comparative historical approaches, which is a qualitative method.

Comparative historical analysis has three dimensions. The first of these involves whether the issue being discussed has a relationship with any nation or with many nations. Time constitutes the second dimension of the analysis. The third dimension of the analysis is whether it is quantitative or qualitative (Neuman, 2014). Due to the integrity of the subject, this article does not limit the study to any one nation, instead discussing two different periods historically and carrying out a qualitative analysis. Virilio's speed-based claims can be discussed using the example of the telegraph from a historical perspective and Twitter from a contemporary perspective. The extinction of local times, the acceleration of time, and the emergence of global time become much more meaningful when considering that the acceleration Virilio expressed extends to a certain process and period. However, this process appears to not be one dimensional but to also transform geographical phenomena in terms of distance.

Because distance only gains meaning through time, distance gets damaged in cases where time accelerates. The main factor that has led geography into a narrowed structure today is the disappearance of the phenomenon of time-based distance. The time required to go from one place to another becoming shorter through speed affects both time and space. As Virilio (2005) put it, time accelerates through networks and screens. While images and information about the world are compressed in terms of time, space also experiences the same compression (p. 116).

Until the invention of the telegraph, communication and transportation were unable to be evaluated independently from one another, However, communication and transportation became completely separated from one another through the telegraph, a tool that was able to deliver content to another party very quickly by separating it from and trivializing geography (Carey, 2019, pp. 288, 294). The invention of the telegraph allowed the transmission of content to become independent from all physical boundaries and communication processes to experience a relative liberation. Baldini (2000, pp. 87–88) similarly stated that humanity had gotten rid of the speed of news being dependent on messengers, horses, and trains with Samuel Morse's invention of the electric telegraph in 1844. The telegraph constitutes the starting point of a new culture based on electricity.

The telegraph is far from permanent and consistent, because after transmitting a message, new messages arrive, and others become obsolete. While messages follow one after the other quickly, they do not provide much of an opportunity to evaluate. Because the language of the telegraph is striking, fragmentary, and headlined, its

messages come in the form of slogans that will quickly be forgotten. For this reason, in-depth knowledge is unobtainable while gaining superficial information about a subject being discussed by telegraph (Postman, 2006). If one slightly modernizes Postman's views on the telegraph, similar qualities appear to be able to be claimed for Twitter. Twitter is inconsistent because each previous content gets old with each new content that comes after it. Each content is followed by a new one, and the speed with which this happens makes evaluating it more and more difficult. Keeping up with the content production speed is no longer possible because of the user's involvement in the production process. In Twitter, the sequential flow of content creates such a great continuity that it has become practically impossible to read, interpret, and analyze all content individually. This is why a character limit has been set for a message on Twitter. However, this makes the language of Twitter striking, fragmentary, and sloganized, similar to the telegraph. In this process, in-depth knowledge gets replaced by the claim that the formal flow-based structure is encompassing and determining all content.

From a numerical point of view, accessing more content on Twitter than from telegraphs damages the possibility of stopping to think and comprehend any content. At the same time, the concern regarding delivering content to everyone very quickly causes the content to weaken, to become tabloid-like, to consist of short sentences, and to move away from logical arguments, as was the case with the telegraph. Thus, Twitter turns into a place where short and striking expressions, mottos, and clichés are accepted that are far from descriptive. Because speed affects not only the production and transmission of content but also the time people require to interact with it, Twitter's formal structure is encountered as dominant.

From this point of view, one can argue that Twitter's structure is fragmented, far from holistic, quick, and reactionary. While seeing the instant and fast-moving value Twitter has, this value that is thought to be gained quickly disappears, and only speed preserves Twitter's essential value as an object in itself. When one abstracts everything from the telegraph and Twitter, all that remains is speed and the part that replaces the whole. In a mass of content that has been decontextualized, speed dissolves all the facts it handles within itself. As a result, no room exists for proofs or long explanations due to short and striking sentences being easy to read, understand, and remember, both for the telegraph and for Twitter. All kinds of different content, regardless of the difference in space, flow endlessly and get old easily. While speed causes all kinds of phenomena and parts of events to be displayed and consumed instantaneously, the dominant power of the form causes the content to be pushed into the background more and more each day.

The study has obtained the result from the qualitative comparative historical analysis that, from the technological determinist perspective, speed comes to the fore as the main constructive factor, and content becomes insignificant with regard to communication tools such as telegraph and Twitter. The acceleration in communication technologies is seen to have started with the telegraph and this speed to have increased in applications such as Twitter. The language of content has changed in parallel with the change in acceleration for both the telegraph and Twitter. The preferred expressions take on simpler, plainer, and less confusing forms.

Kaynakça | References

- Al, E. (2021). Sosyal medyada erişim hızı: Enformasyonun serbest akışı. G. D. Türk (Ed.). *Sosyal medya okur-yazarlığı* içinde (ss. 141-158). Nobel.
- Armitage, J. & Graham, P. (2001). Dromoeconomics: Towards a political economy of speed. *Parallax*, 7(1), 111-123.
- Auge, M. (1995). *Non-Places: Introduction to an anthropology of supermodernity*. Verso.
- Avcı, N. (1999). *Enformatik cehalet*. Dost Kitabevi.
- Baldini, M. (2000). *İletişim tarihi*. G. Batuş (Çev.). Avcıoğlu Basım.
- Başaran, F. (2014). *İletişim ve emperyalizm*. Ütopya Yayınevi.
- Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and simulation*. The University of Michigan Press.
- Baudrillard, J. (2003). *Passwords*. Verso.
- Baudrillard, J. (2005). *The conspiracy of art*. Semiotext(e).
- Baudrillard, J. (2011). *Impossible exchange*. Verso.
- Bauman, Z. (2005). *Globalization*. Polity Press.
- Bekman, M. (2021). Yeni normalde havacılık sektöründe halkla ilişkilerin etkin dönüşümü: THY dijital medya hesapları örneği. Y. Özkoçak & V. Öngel (Ed.). *Değişen ve değişmeyenleri ile Covid-19 dönemi ve yeni normaller – Cilt 2* içinde (ss. 29-65). Der Yayınları.
- Biro, Y. (2008). *Turbulence and flow in film: The rhythmic design*. Indiana University Press.
- Bourdieu, P. (1998). *On television*. The New Press.
- Briggs, A. & Burke, P. (2020). *A social history of the media*. Polity Press.
- Carey, J. W. (2019). Time, space, and the telegraph. P. Heyer & P. Urquhart (Ed.). *Communication in history* içinde (ss. 113-120). Routledge.
- Castells, M. (2010a). *The rise of the network society*. Wiley-Blackwell.
- Castells, M. (2010b). *End of millenium*. Wiley-Blackwell.
- Chayko, M. (2017). *Superconnected: The internet, digital media, and techno-social life*. SAGE Publications.
- Cho, S. E. & Park, H. W. (2012). Government organizations' innovative use of the Internet: The case of the Twitter activity of South Korea's ministry for food, agriculture, forestry and fisheries. *Scientometrics*, 90, 9-23.
- Connerton, P. (2009). *How modernity forgets*. Cambridge University Press.
- Gottschalk, S. (1999). Speed culture: Fast strategies in televised commercial Ads. *Qualitative Sociology*, 22(4), 311-329.

- Güngör, K. (2017). *Büyüyen zaman ihtiyacı*. Nota Bene Yayınları.
- Harvey, D. (1992). *The condition of postmodernity*. Blackwell Publishers.
- Headrick, D. R. (2000). *When information came of age*. Oxford University Press.
- James, I. (2007). *Paul Virilio*. Routledge.
- Keane, J. (2007). *The media and democracy*. Polity Press.
- Lewis, L. C. (2013). Watching the clock: The logics of speed literacy practices. *JAC*, 33(1/2), 169-199.
- Lovejoy, K., Waters, R. D. & Saxton, G. D. (2012). Engaging stakeholders through Twitter: How nonprofit organizations are getting more out of 140 characters or less. *Public Relations Review*, 38(2), 313-318.
- MacEvoy, B. (1997). Change leaders and new media. L. Kahle & L. Chiagouris (Ed.). *Values, lifestyles and psychographics* içinde (ss. 283-298). Lawrence Erlbaum Associates.
- McLuhan, M. (1994). *Understanding media: the extensions of man*. The MIT Press.
- McLuhan, M. & Powers, B. R. (1992). *The global village*. Oxford University Press.
- McQuire, S. (2011). Virilio's media as philosophy. J. Armitage (Ed.). *Virilio now: Current perspectives in Virilio studies* içinde (ss. 92-114). Polity Press.
- Mitchell, T. (1991). *Colonising Egypt*. University of California Press.
- Murthy, D. (2012). Towards a sociological understanding of social media: Theorizing Twitter. *Sociology*, 46(6), 1059-1073.
- Neuman, W. L. (2014). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. Pearson Education.
- Nye, D. E. (1997). Shaping communication networks: Telegraph, telephone, computer. *Social Research*, 64(3), 1067-1091.
- Oskay, Ü. (2014). *Kitle iletişiminin kültürel işlevleri*. İnkılâp Kitapevi.
- Poe, M. T. (2011). *A history of communications*. Cambridge University Press.
- Postman, N. (2006). *Amusing ourselves to death*. Penguin Books.
- Ramonet, İ. (2000). *Medyanın zorbalığı*. A. Derman (Çev.). Om Yayınevi.
- Rosenberg, H. & Feldman, C. S. (2008). *No time to think: The menace of media speed and the 24-hour news cycle*. Continuum.
- Standage, T. (2014). Telgraf- Viktoryan internet. D. Crowley & P. Heyer (Ed.). *İletişim tarihi* içinde (ss. 199-207). B. Ersöz (Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Stevenson, N. (2002). *Understanding media cultures*. SAGE Publications.
- Taylor, M. & Kent, M. L. (2007). Taxonomy of mediated crisis responses. *Public Relations Review*, 33, 140-146.
- Tilly, C. (1984). *Big structures, large processes, huge comparisons*. Russell Sage Foundation.
- Tumasjan, A., Sprenger, T. O., Sandner, P. G. & Welpe, I. M. (2010). Predicting elections with Twitter: What 140 characters reveal about political sentiment. *Proceedings of the International AAAI Conference on Weblogs and Social Media*, 4(1), 178-185.
- Urry, J. (2002). *Consuming places*. Routledge.
- Virilio, P. (1998). Overexposed city. K. M. Hays (Ed.). *Architecture theory since 1968* içinde (ss. 540-550). The MIT Press.
- Virilio, P. (1990). *Popular defense & ecological struggles*. Semiotext(e).
- Virilio, P. (2005). *The information bomb*. Verso.
- Virilio, P. (2006). *Speed and politics*. Semiotext(e).
- We Are Social (2020). *Digital 2020: Global digital overview*. <https://wearesocial.com/digital-2020> adresinden 5 Ocak 2022 tarihinde alınmıştır.
- Williams, R. (2004). *Television: Technology and cultural form*. Routledge.